MARILLA KORTESALMI

Nuori haluaa sijoittaa – mitä nuori siis haluaa?

Sijoittaminen elää yhteis_ kunnallista murrosvaihetta: se on muuttumassa asiantuntijavetoisesta toiminnasta kansankapitalismiksi, jossa 'mahdollisimman moni suomalainen säästää, sijoittaa ja osallistuu omistajuuteen' (FINANSSIALA).

KAIKKI KUVAT: 1800-LUVUN KUKKAROITA MEKSIKOSTA, AMERIKASTA JA EUROOPASTA. Metropolitan Museum of Art, New York.

Myös sijoittamispuhe on yleistynyt. Osin tämä selittyy median murroksella: kun podcastit ja sosiaalinen media tarjoavat tavallisillekin kansalaisille kanavan tuottaa yhteiskunnallista sisältöä, myös sijoittamiseen liittyvä puhe popularisoituu ja arkipäiväistyy. Jos 90-luvulla sijoittaminen yhdistyi Wall Streetin pukumiehiin, 2000-luvulla epätoivoisiin pörssimeklareihin, 2010-luvulla jännittäviin kryptoihin, tarkoittaa sijoittaminen nykyisin ennen kaikkea tapaa säästää, hoitaa varallisuutta ja varautua omaan tulevaisuuteensa. Danske Bankin (2024) tutkimuksessa nuoret kertoivat sijoittavansa ennen kaikkea siksi, että se luo taloudellista puskuria. Puskuria rakennetaan aika kaukaiseenkin tulevaisuuteen: jo 25–34-vuotiaat säästävät eläkettä varten (ELÄKETURVAKESKUS, 2026).

Nuorten keskuudessa myös sijoittamisen suosio on lisääntynyt. Samassa Danske Bankin tutkimuksessa vuonna 2024 18–24 vuotiaista 44 % sijoitti varojaan, kun neljä vuotta aikaisemmin vuonna 2020 sitä teki 28 % tutkimuksen nuorista. Nuorten ikkuna rahoitusmarkkinoille onkin nyt eri tavalla auki kuin heidän vanhempiensa ja opettajiensa nuoruudessa, ja erityisesti vuonna 2020 käyttöön otetut osakesäästötilit lisäsivät juuri nuorten sijoittamista (AHONEN YM., 2026). Kun sijoittaminen on linkittynyt nuorten omaan toimintaan, he myös toivovat oppivansa siitä lisää. On silti hieman yllättävää, että he toivovat oppivansa sitä juuri kouluissa (NUORTEN NYT, 2026).

Mitä nuoret sijoitusopetukselta oikeastaan haluavat? Se voisi tarkoittaa erilaisten osake- ja rahastoinstrumenttien tuntemusta ja hallintaa. Toisaalta yritysosakkeet arvon mukaisesti järjestettynä näyttäytyy pelkkänä listana, jos ei tunnista osakkeiden arvon rakentumiseen vaikuttavia tekijöitä. Opetuksen pitäisi kattaa siis myös yritystaloutta, talouspolitiikkaa ja globaalia taloutta. Kaksinkertainen kirjanpito ja prosenttilaskut tulisi siis myös hallita, samoin korkomarkkinoiden toimintaa niin kotimaassa kuin globaalisti. Toisaalta harvoin tieto yksin riittää tarkoituksenmukaiseen toimintaan vaan tarvitaan myös taitoja. Luku- ja kirjoitustaitoja tarvitaan kaikkeen taloudelliseen toimintaan sekä tiedon hankintaan ja hallintaan. Numeroiden kanssa matemaattiset taidot ovat käteviä ja kokonaisuuden hallinnassa systeeminen ajattelu hyödyllistä. Kriittistä ajattelua tarvitaan huijausten tunnistamiseen, samoin kuin ongelmanratkaisu- ja medialukutaitoa. Sijoitettavan varallisuuden kerryttämiseen tarvitaan kotita-

louden budjetoinnin taitoja, kuluttamisen hallinnan ja kulutuspäätösten arvioinnin taitoja. Eikä sijoittaminen kannata, jos jo omistamaansa varallisuutta ei hoida, joten tarvitaan käsityön, siivouksen ja asumisen taitoja. Itsensä johtaminen samoin kuin tavoitteiden asettaminen on myös tärkeää. Ja koska sijoittaminen on yhteiseloa kaverin kanssa osana yhteisöä, vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot ovat myös tärkeitä. Samoin tarvitaan kestävän ja vastuullisen toiminnan taitoja ja kykyä eettiseen ajatteluun.

Itse asiassa näitä taitoja nuorille opetetaankin jo, niitä löytyy eri oppiaineiden alta sekä perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmista, mutta eivät sijoittamisen kautta jäsentyen. Eli perusopetus ja toinen aste antaa nuorille sellaisia taitoja, joista on heille hyötyä sijoitustoiminnassa ja päätöksiä tehdessä ilman, että taitoja erikseen nimetään sijoittamisen taidoiksi.

Sijoittamisesta puhutaan selkeästi vasta lukiossa: kurssin YH2 Taloustieto sisällöt keskittyvät sijoittamisen lisäksi rahoitusmarkkinoihin, säästämiseen ja riskien hallintaan. Perusopetuksen puolella sijoittaminen tarkoittaa desimaalilukujen laittamista lukusuoralle ja aikakausien tapahtumia aikajärjestykseen. Juuri perusopetuksen yläkouluikäiset kuitenkin toivovat sijoitusopetusta. NYT Nuorten tulevaisuusraportin 2026 vastaajista enemmistö oli yläkouluikäisiä, ja heistä 68 % toivoi lisää opetusta sijoittamisesta. Se, että he halusivat oppia myös verotuksesta ja palkasta (63 %) sekä säästämisestä ja budjetoinnista (57 %), viestii siitä, että taloudellisessa toiminnassa osaaminen rakentuu tiedon ohella taidoista soveltaa sitä käytännössä.

Talousosaamisen suhteen yhteiskunnan tahtotila on tunnistettu ja kansallinen talousosaamisen strategia luotu (SUOMEN PANKKI, 2021). Kansalaisten talousosaamisen vahvistamista tavoitellaan sekä Rinne/Marinin että Orpon hallitusohjelmissa, ja sitä perustellaan muun muassa velkaantumisen tuomilla riskeillä. Riskien hallinnan näkökulma heijastuu myös sijoittamiseen ja varallisuuden hoitoon, ja koska kansalaisten ja kotitalouksien riskit vaikuttavat yhteiskunnassa monin tavoin, valtiollisten toimijoiden mielenkiinto kansalaisten sijoitustoimintaan on ymmärrettävää. Osakesäästötilin kaltaisten toimintamallien rakentaminen kertoo osaltaan valtiollisesta tahtotilasta, samoin kesällä 2026 käynnistetty selvitystyö mahdollisuuksista soveltaa Ruotsin rahastoeläkkeen mallia Suomeen (VALTIONEUVOSTO, 2026). Rahastoeläkemallissa tuleva eläkkeensaaja voi vaikuttaa itse siihen, mihin osa hänen eläkekertymästään sijoittuu, nyt siitä Suomessa päättävät työeläkeyhtiöt kokonaan. Eläkemallin käyttöön liittyvissä tutkimuksissa on tunnistettu, että tietämys eläkejärjestelmästä vaihtelee vastaajan iän ja taustan mukaan (ELINDER YM., 2022) ja talousosaamisen taso heijastuu eläkesäästämiseen (HAUFF YM., 2020). Heikoimmassa asemassa olevat vastaajaryhmät nousevat tutkimuksissa esiin.

Missä määrin sijoittaminen on sellaista talousosaamista, jota jokaisen tulisi hallita, ja jota kouluissa tulisi opettaa? Vastauksia ja perusteluja tähän lienee yhtä monta kuin vastaajiakin. Juttelin aiheesta elokuussa 2026 Talous tutuksi -tapahtuman osallistujien kanssa, useimmat heistä olivat historian ja yhteiskuntaopin opettajia. Keskusteluissa sijoittaminen ei erottunut irralliseksi osa-alueeksi yhteiskunnasta, vaan liittyi suoraan pohdintoihin niin politiikasta kuin demokratiasta. Kolme tulokulmaa sijoitusopetuksesta nousi esille. Ensinnäkin korostettiin pitkäjänteisen sijoittamisen hyödyllisyyttä ja korkoa korolle -ilmiön mahdollisuuksia, samalla

tunnistettiin lyhytjänteisen sijoittamisen, esimerkiksi päivittäisen pörssikaupan, yhdistyvän enemmän spekulatiiviseen (uhka)pelimäiseen toimintaan. Toiseksi pohdittiin, miten nykyisillä työmarkkinoilla työ ja pääoma eivät enää erotu tarkkarajaisesti, ja pääomaa vaaditaan niin työn tekijöiltä kuin työtä teettäviltä. Tämä vaikuttaa siihen, miten suhtaudutaan omistamiseen. Kolmanneksi sijoittaminen nähtiin pedagogisena välineenä opettaa talouteen liittyviä sisältöjä laajemminkin, ja esimerkiksi muumimuki ja kello esimerkkeinä sijoitusinstrumenteista avaavat ilmiötä oppilaille konkreettisella tavalla. Sijoittamiseen liittyvän tiedon ja opetusmateriaalin merkitystä korostettiin, ja Suomen Pankin ja Pörssisäätiön tekemä pitkäjänteinen työ tunnistettiin.

Yhteiskunnan taloudellisen toimeliaisuuden alavireisyys ja taloudellinen epävarmuus näkyy nuorten elämässä monin tavoin. Se on voinut osaltaan vaikuttaa nuorten turvallisuushakuiseen taloudelliseen toimintaan, jossa tulevaisuuteen varaudutaan säästämällä ja sijoittamalla. Ja vaikka vanhemmat ovat edelleen nuorille tärkeä taloudellisen tiedon lähde (NUORTENNYT, 2026), ehkä kouluopetus on onnistunut kasvattamaan nuorten sijoitustoimintaa mahdollistavia tietoja ja taitoja. Ilmentäähän taloudellisesti varautuva, kulutustaan harkitseva ja lisää sijoitusopetusta kaipaava nuori osaltaan koulun sivistystehtävän toteutumista: aktiivista, vastuuta ottavaa ja muita huomioivaa toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa.

LÄHTEET

Ahonen, K., Liukko, J., ja Palomäki, L.-M. (2026). Nuorten aikuisten yksityinen säästäminen eläkeaikaa varten ja luottamus eläketurvaan. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 2/2026. Saatavilla Nuorten aikuisten yksityinen säästäminen eläkeaikaa varten ja luottamus eläketurvaan

Danske Bank. Taloudellinen mielenrauha 2024: Suomalaiset entistä tyytymättömämpiä varallisuuteensa. Saatavilla Taloudellinen mielenrauha 2024: Suomalaiset entistä tyytymättömämpiä varallisuuteensa - Danske Bank

Elinder, M., Hagen, J., Nordin, M., & Säve-Söderbergh, J. (2022). Who lacks pension knowledge, why and does it matter? Evidence from Swedish retirement savers. *Public Finance Review, 50*(4), 379-435.

Finanssiala. Kansankapitalismi. Saatavilla Kansankapitalismi | Finanssiala

Hauff, J. C., Carlander, A., Gärling, T., & Nicolini, G. (2020). Retirement financial behaviour: how important is being financially literate?. *Journal of Consumer Policy, 43*(3), 543-564.

NuortenNYT. (2026). Nuorten ajatuksia taloudesta ja talousosaamisesta. NYT Nuorten tulevaisuusraportti 2026. Saatavilla Web-NYT-Nuorten-tulevaisuusraportti_taloustulokset-2026.pdf

Suomen Pankki. (2021). Ehdotus Suomen talousosaamisen edistämisen kansalliseksi strategiaksi. Saatavilla Ehdotus Suomen talousosaamisen edistämisen kansalliseksi strategiaksi

Valtioneuvoston kanslia. (2026). Ruotsin rahastoeläkemallin soveltamista Suomeen selvitetään - Valtioneuvosto

MARILLA KORTESALMI

YLIOPISTONLEHTORI,

JOENSUUN YLIOPISTO (UEF)